

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในการดำเนินธุรกิจหากองค์กรใดสามารถหาผลกำไรได้มาก องค์กรนั้นย่อมประสบผลสำเร็จ เพราะกำไรเป็นสิ่งที่ทุกธุรกิจแสวงหา แต่การจะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยปัจจัยหลายประการทั้งปัจจัยภายในที่ธุรกิจสามารถควบคุมได้และปัจจัยภายนอกที่ธุรกิจไม่สามารถควบคุมได้ ทั้งนี้ธนาคารพาณิชย์ก็เป็นธุรกิจประเภทหนึ่งซึ่งแสวงหากำไรสูงสุดดังเช่นธุรกิจอื่นๆ และในปัจจุบันธนาคารพาณิชย์มีการแข่งขันสูงมากขึ้น ซึ่งธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งได้สรรหากลยุทธ์ใหม่ๆ โดยนำเสนอผลตอบแทนแก่ลูกค้าสูงสุด นอกจากนี้ธนาคารพาณิชย์นับวันก็มีธนาคารเกิดขึ้นใหม่จำนวนมากเพราะต่างให้ความสนใจกับผลกำไรที่จะได้รับ เนื่องจากพฤติกรรมการค้ารชชีวิตของคนเราเปลี่ยนแปลงไป มีการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกมากมาย เช่น การทำธุรกรรมผ่านเครื่องรับจ่ายเงินอัตโนมัติ (ATM: Automatic Teller Machine) การทำธุรกรรมผ่านระบบเครือข่ายเชื่อมโยง (Internet: Inter Connection Network) ซึ่งส่งผลให้การทำธุรกรรมต่างๆ สะดวก รวดเร็วมากขึ้นและธนาคารพาณิชย์เองก็ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากเหมือนในอดีต เนื่องจากลูกค้าสามารถทำเองได้อย่างรวดเร็วและปลอดภัย ทำให้ธนาคารพาณิชย์สามารถลดค่าใช้จ่ายได้มากขึ้น และยังได้รับผลตอบแทนสูงสุดอีกด้วย

ธนาคารพาณิชย์ไทยถูกจัดว่าเป็นสถาบันการเงินที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจไทย เพราะเป็นช่องทางหนึ่งที่เป็นที่นิยมในการส่งผ่านเงินทุนเข้าและออกจากภาคเศรษฐกิจ ดังนั้นผลประโยชน์ของธนาคารพาณิชย์ไทยจึงมีความสัมพันธ์โดยตรงกับภาวะเศรษฐกิจ นโยบายการเงิน และธุรกิจโดยทั่วไป ด้วยเหตุนี้ธนาคารพาณิชย์ไทยจึงได้มีการปรับตัวมาโดยตลอดเพื่อความมั่นคงและการเติบโตอย่างแข็งแกร่ง และจากผลประโยชน์ของธนาคารพาณิชย์ไทยที่สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจในช่วงปี พ.ศ. 2544-2552 ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศ มีการรัฐประหาร การยุบสภาและการชุมนุมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งในปี 2550 ยังเกิดวิกฤตการเงินของโลกที่มีสาเหตุมาจากทางภาคสังหาริมทรัพย์และภาคการเงินของสหรัฐอเมริกา ทำให้สถาบันการเงินสำคัญหลายแห่งทั่วโลกต้องปิดกิจการหรือควบรวมกิจการเพื่อความอยู่รอด ส่งผลให้หลายประเทศทั่วโลกประสบกับภาวะเศรษฐกิจถดถอย ซึ่งจาก

ปัญหาทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศได้ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของระบบธนาคารพาณิชย์ไทยอย่างมากจนทำให้ได้รับกำไรสุทธิลดลง ดังตารางที่ 1.1 ซึ่งแสดงกำไร(ขาดทุน) สุทธิของธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่ช่วงปี พ.ศ.2544 – 2552 จะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ.2549 – 2550 กำไรสุทธิของระบบธนาคารพาณิชย์ไทยลดลงอย่างมาก โดยในปี พ.ศ.2549 กำไรสุทธิของระบบธนาคารพาณิชย์ไทยเท่ากับ 56,721 ล้านบาท หรือหดตัวร้อยละ 42.38 และในปี พ.ศ.2550 กำไรสุทธิของระบบธนาคารพาณิชย์ไทยเท่ากับ 8,922 ล้านบาท หรือหดตัวร้อยละ 84.27

ตารางที่ 1.1 แสดงกำไร(ขาดทุน)สุทธิของธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่ช่วงปี พ.ศ.2544 -2552

รายชื่อธนาคาร	กำไร(ขาดทุน)สุทธิ (ล้านบาท)								
	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552
ธ.กรุงเทพ	6,484	6,271	11,355	17,620	20,306	17,855	19,218	20,324	20,893
ธ.กรุงไทย	- 4,416	8,009	8,705	11,094	13,024	14,078	6,407	12,272	12,189
ธ.กสิกรไทย	1,008	6,684	14,814	15,340	13,930	13,664	15,005	15,333	14,942
ธ.ไทยพาณิชย์	405	- 12,488	12,460	18,489	18,883	13,286	17,356	21,291	20,852
รวม ธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่	3,481	8,476	47,334	62,543	66,143	58,883	57,986	69,220	68,876
รวม ธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบ	84,718	10,814	34,882	81,893	98,447	56,721	8,922	82,096	82,986

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

หมายเหตุ:

1/ธนาคารพาณิชย์ไทย: ไม่รวมธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อยและธนาคารพาณิชย์ที่เป็นบริษัทลูกของธนาคารต่างประเทศ

2/ธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่: ประกอบด้วยธนาคารที่มีส่วนแบ่งตลาดของสินทรัพย์รวมตั้งแต่ร้อยละ 10 ขึ้นไปของสินทรัพย์รวมธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบ

ทั้งนี้การวัดระดับของกำไรสุทธิเพียงอย่างเดียวโดยทั่วไปไม่ใช่ตัววัดที่ดีของความสามารถในการทำกำไร ดังนั้นการวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไรจึงควรนำเอากำไรสุทธิที่ได้มาเปรียบเทียบกับรายการอื่นในงบดุล เช่น สินทรัพย์หรือส่วนของผู้ถือหุ้นเพื่อให้เกิดความชัดเจนและถูกต้องมากขึ้น ดังนั้นการวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไรจึงสามารถพิจารณาได้หลายด้านแต่ด้านหนึ่งที่สำคัญ คือ การวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไรโดยการพิจารณาจากความสามารถในการบริหารสินทรัพย์ที่มีอยู่ของธนาคารพาณิชย์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งเครื่องมือที่นิยมใช้กัน (เพทรี ชุมทรัพย์, 2544) คือ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (Return on Total Assets : ROA) เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ต้องการศึกษาถึงความสามารถในการทำกำไรในแง่ของสถานประกอบการว่าธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่แต่ละธนาคารที่ทำการศึกษานั้นสามารถนำสินทรัพย์ที่มีอยู่ไปใช้เพื่อก่อให้เกิดผลกำไรได้มากน้อยเพียงใดโดยไม่คำนึงว่าสินทรัพย์นั้นจะมาจากการกู้ยืมหรือมาจากเงินลงทุนของผู้ถือหุ้น ซึ่งในปัจจุบันธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่มีทั้งหมด 4 ธนาคารด้วยกัน คือ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) และธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ดังนั้นการศึกษาดังกล่าวจึงมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่ในครั้งนี้จึงได้ใช้อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดรายได้ (Return on Earning Assets: ROEA) เป็นตัวแทนของความสามารถในการทำกำไรและเป็นตัวแปรตาม เนื่องจากเป็นสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดรายได้และกำไรสุทธิอย่างแท้จริงอันเป็นผลมาจากการบริหารสินทรัพย์ดังกล่าวของธนาคารพาณิชย์ สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรจะทำการพิจารณาจากปัจจัยภายในของธนาคารพาณิชย์เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ธนาคารพาณิชย์สามารถควบคุมได้และปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลโดยตรงต่อผลตอบแทนของธนาคารพาณิชย์ (Jeff Madura, 2002) ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่น่าสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่ เพื่อสามารถพิจารณาได้ว่าธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่แต่ละธนาคารมีปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เพื่อที่จะได้ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์และการบริหารงานของธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่ ช่วงปี พ.ศ.2544-2552

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. เป็นแนวทางในการวางแผนการบริหารงานของธนาคารพาณิชย์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เป็นข้อมูลสำหรับนักลงทุนเพื่อประกอบการพิจารณาและตัดสินใจลงทุนในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่
3. เป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานของรัฐเพื่อนำไปใช้วางแผนในการดำเนินนโยบายทางการเงิน

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้จะทำการศึกษาจากธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่ คือ ธนาคารพาณิชย์ไทยที่มีส่วนแบ่งตลาดของสินทรัพย์รวมตั้งแต่ร้อยละ 10 ขึ้นไปของสินทรัพย์รวมธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบ ตามเกณฑ์ของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งมีทั้งหมด 4 ธนาคารดังนี้

ตารางที่ 1.2 แสดงรายชื่อธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่

รายชื่อธนาคาร	สินทรัพย์รวม ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2552	ส่วนแบ่งตลาดของ สินทรัพย์รวม
ธนาคาร กรุงเทพ จำกัด (มหาชน)	1,771,932 ล้านบาท	19.86 %
ธนาคาร ไทย จำกัด (มหาชน)	1,543,830 ล้านบาท	17.30 %
ธนาคาร กสิกรไทย จำกัด (มหาชน)	1,358,532 ล้านบาท	15.23 %
ธนาคาร ไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)	1,294,047 ล้านบาท	14.50 %
ธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบ	8,922,078 ล้านบาท	100.00 %

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาจะใช้ข้อมูลทุติยภูมิในช่วงปี พ.ศ.2544 – 2552 โดยใช้ข้อมูลรายไตรมาส ตั้งแต่ไตรมาส 1 ปี พ.ศ.2544 – ไตรมาส 4 ปี พ.ศ. 2552 ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและค้นคว้าจาก

1. งบดุลและงบกำไรขาดทุนของธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่ทั้ง 4 ธนาคาร จากรายงานประจำไตรมาสและรายงานประจำปีของธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่แต่ละธนาคาร
2. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภาวะเศรษฐกิจและธนาคารพาณิชย์ไทย จากรายงานเศรษฐกิจและการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย เอกสาร วารสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.5 นิยามศัพท์

1. ธนาคารพาณิชย์ไทย หมายถึง ธนาคารพาณิชย์ที่เปิดดำเนินการในประเทศไทย แต่ไม่รวมธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อยและธนาคารพาณิชย์ที่เป็นบริษัทลูกของธนาคารต่างประเทศ
2. ธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่ หมายถึง ธนาคารพาณิชย์ไทยที่มีส่วนแบ่งตลาดของสินทรัพย์รวมตั้งแต่ร้อยละ 10 ขึ้นไปของสินทรัพย์รวมธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบ
3. สินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดรายได้ ประกอบด้วย เงินให้สินเชื่อและเงินลงทุนในหลักทรัพย์
4. เงินให้สินเชื่อ หมายถึง จำนวนเงินให้สินเชื่อที่มาจากงบดุลของธนาคารพาณิชย์
5. เงินฝาก หมายถึง จำนวนเงินฝากที่เป็นเงินบาทและเงินตราต่างประเทศรวมกัน
6. ดอกเบี้ยรับ หมายถึง รายได้จากดอกเบี้ยจากเงินให้สินเชื่อ
7. ดอกเบี้ยจ่าย หมายถึง ค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยจากเงินฝาก
8. รายได้ทั้งหมด หมายถึง ผลรวมระหว่างรายได้ดอกเบี้ยและเงินปันผลสุทธิกับรายได้ที่มีใช้ดอกเบี้ย
9. ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ หมายถึง จำนวนเงินที่กันไว้สำหรับลูกหนี้ที่คาดว่าจะเก็บเงินไม่ได้
10. รายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการ หมายถึง รายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการในส่วนที่เป็นการรับรอง รับอาวัลและค้ำประกันรวมกับค่าธรรมเนียมและบริการอื่นๆ